

EGYPTSKÉ VÝTVARNÉ UMĚNÍ XX. STOLETÍ A JEHO ROLE VE SPOLEČNOSTI (SE ZAMĚŘENÍM NA MALBU A SOCHAŘSTVÍ)

Hana Nováková

Abstrakt

Tématem této disertační práce je moderní egyptské výtvarné umění ve 20. století. Egypt byl po dlouhou dobu centrem předislámského a islámského umění. Na počátku 20. století se zde objevil nový fenomén - moderní egyptské umění. Tento termín neoznačuje vizuální umění ovlivněné západním (přesněji euroamerickým) moderním uměním, ale pouze vizuální umění ovlivněné styly a technikami západní výtvarné tradice, tedy malbou a sochařstvím. Práce mapuje cesty, kterými západní umění pronikalo do povědomí egyptské společnosti, dále nastiňuje vývojové etapy egyptské malby a sochařství a taktéž vznik egyptské výtvarné kritiky. Hlavním cílem této práce je ukázat, zda a jakým způsobem odráželo moderní výtvarné umění politický a sociální vývoj egyptské společnosti a jakým způsobem naopak společnost přijímala tento druh umění.

Literatura na dané téma není početná ani v evropských jazycích, tím méně v českém jazyce, ať už jde o monografie nebo příspěvky v periodikách. Tato disertační práce vychází z dostupné západní literatury a také z arabských zdrojů, z monografií a z řady článků v novinách a časopisech. Dalším zdrojem informací byl roční stipendijní pobyt autorky práce na Fakultě výtvarných umění Helwánské univerzity v Káhiře, návštěva řady aktuálních výstav a také osobní rozhovory s některými umělci a pedagogy.

Západní výtvarné umění vstupovalo do Egypta během druhé poloviny 19. století jako součást technických věd, které měly napomoci modernizovat společnost a přiblížit ji na úroveň evropských států. Na počátku 20. století se moderní umění stalo součástí rodícího se národního sebeuvědomění Egyptanů, což se odrazilo zejména ve výtvarném stylu zvaném faraonismus. Tento směr akcentoval kořeny egyptského národa a umělci čerpali inspiraci ze staroegyptského dědictví. Otázka národní autenticity vizuálního umění si udržovala svou aktuálnost i ve všech dalších etapách vývoje moderního umění (v šedesátých letech byly kořeny hledány v širší arabské identitě, v sedmdesátých letech se zdůrazňovaly společné islámské kořeny a setrvale se toto hledání obrací k místní lidové kultuře).

Moderní egyptské umění mělo i svůj politický potenciál. Faraonismus hájil právo Egypta na národní sebeurčení. V době druhé světové války se egyptské umělecké hnutí postavilo proti fašismu a nacismu. Později se zejména násirovský režim začal zajímat o moderní umění, neboť rozpoznal jeho sílu jako nástroje propagandy. Od té doby až do současnosti žije egyptská umělecká scéna v úzké symbióze se státní administrativou. Moderní vizuální umění zároveň poukázalo na nejvýznamnější problémy úzce se dotýkající egyptské společnosti, jako je sociální nespravedlnost, vlastenectví, solidarita v rámci arabského světa, ženská emancipace a další. Názor egyptských muslimů na výtvarné umění je pragmatický. I přes některé diskuse týkající se zákazu zobrazování živých stvoření, je výtvarné umění přijímáno jako užitečný nástroj vzdělávání.

Tato disertační práce dochází k závěru, že koncem 19. století bylo moderní umění, to jest západní výtvarné umění, pro egyptskou společnost cizím prvkem a bylo do Egypta zavedeno úřední mocí. Během 20. století si však získalo podporu intelektuálů a postupně začalo hrát ve společnosti významnou roli, přestože většina Egyptanů se o něj aktivně nezajímala. I přes tento nezájem byli však trvale ovlivňováni jeho společenským a politickým působením. Na počátku 21. století představuje moderní výtvarné umění integrální součást egyptské společnosti.